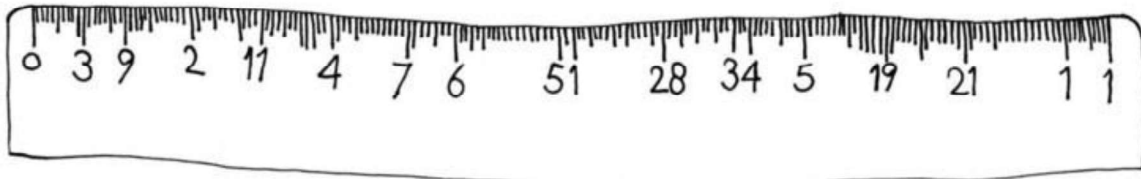

De wereld via Google Street View

Met Dorien de Wit is een nieuwe 'waarnemingsdichter' opgestaan. Haar debuutbundel is een fraaie reis, met dank aan Google.

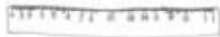
Jeroen Dera

Zaterdag 17 april 2021 om 3.25 uur

D. de Wit

Dorien de Wit
eindig de dag nooit met
een vraag
geheim

DORIEN DE WIT

eindig de dag nooit met een vraag

De Arbeiderspers, 80 blz., 18,99 €

Bij het schoolvak natuurkunde kan leerlingen gevraagd worden hoe lang het duurt alvorens een bal met een bepaalde massa de grond raakt wanneer deze vanaf een hoogte x uit een luchtballon wordt gegooid. De luchtweerstand en de wind mogen daarbij in de regel worden verwaarloosd, want het gaat erom dat die scholieren kunnen rekenen met de valversnelling. Aan dit soort vraagstukken moest ik denken tijdens het lezen van de debuutbundel van beeldend kunstenaar en auteur Dorien de Wit, *eindig de dag nooit met een vraag*. Zij schrijft daarin: 'alles wijst erop / dat natuurwetten dingen uitsluiten / die onder mijn ogen gebeuren'.

Wat wij waarnemen of zien, stelt De Wit daar feitelijk, strookt niet met de manier waarop de wereld in wiskundige modellen en formules wordt verklaard. Maar gelukkig hebben we de kunst, waarin we ons niets gelegen hoeven te laten liggen aan dat soort wetten. Op de voorzijde van De Wits bundel prijkt een liniaal waarop de cijfers in de verkeerde volgorde afgebeeld staan. Het meetinstrument slaat op hol, want de poëtische waarneming laat zich niet door de centimeters kooien. En helemaal recht is die liniaal trouwens ook niet.

Als *eindig de dag nooit met een vraag* iets duidelijk maakt, dan is het wel dat de menselijke waarneming fundamenteel onbetrouwbaar is. Geregeld gebruikt De Wit het woord ‘trillen’ om duidelijk te maken dat we niet te maken hebben met rechte lijnen die de wereld netjes afbakenen. In het openingsgedicht schrijft ze treffend over de illusies die een wateroppervlak kan bieden:

ik let goed op wanneer ik in bad stap

mijn voet verspringt onder het wateroppervlak

ik wiebel mijn tenen om te bewijzen

dat mijn voet nog steeds mijn voet is

Natuurkundigen kunnen aan de hand van de brekingsindex heel precies berekenen hoe ver die voet verspringt, maar de ‘ik’ in dit gedicht is er mooi klaar mee: zij wordt voortdurend door haar waarneming in de luren gelegd. De Wits debuutbundel is een fundamenteel onderzoek naar de spanning die dat oproept: hoe houd je je staande, als je geen ijkpunt vindt in de wereld die steeds aan je blikveld ontsnapt? En hoe schrijf je daar precies over, als je nota bene vaststelt: ‘de wereld groeit sneller dan ik lijnen kan trekken’?

Manisch

Op zichzelf zijn dat geen vernieuwende vragen in de Nederlandse poëzie, maar De Wit laat in *eindig de dag nooit met een vraag* zien dat ze heel goed met de materie uit de voeten kan. Ze verwoordt haar observaties met een haast vanzelfsprekende nuchterheid, waardoor het soms niet eens opvalt hoe scherp ze zijn. Memorabel zijn de regels waarin ze haar fascinatie voor Google Street View een plaats geeft, waarbij ze de illusie van stilstand genadeloos doorprijkt:

vanaf de keukentafel bekijk ik mijn huis van de buitenkant

zie mezelf op Google Street View

verdeeld in twee momenten

mijn bovenlichaam in de deuropening

benen op de stoep

Via de satellietbeelden kunnen we digitaal de hele wereld over reizen, maar wat zien we dan eigenlijk? De Wit vat het prachtig samen in twee regels over een uithoek op het Japanse eiland Hokkaido (een locatie die je pas ontdekt als je in je browser naar de URL gaat die boven het gedicht is geplaatst): ‘dit eiland valt uit elkaar in momenten / maar het is hier altijd licht’. De wereld die we via Google te zien krijgen, is een bizarre montage – en daarmee koren op de molen van De Wit, die zelfs het dichtst bij huis, in haar eigen

lichaam, geen stabiele basis vindt: ‘hoe kun je samenvallen met je lichaam / als je nooit de binnenkant bereikt’?

De filosofische waarnemingstocht die De Wit in haar debuutbundel onderneemt, heeft op een prettige manier iets manisch, en prikkelt het meest als er in de gedichten ook iets anders resoneert. Bijvoorbeeld als een man ongevraagd de wang van de ‘ik’ aanraakt, en De Wit optekent: ‘uren later voel ik nog dat ik een wang heb’. Hier wordt onherroepelijk ook de waarneming van de lezer in het spel gebracht: is hier sprake van een aangenaam gloeien, of van seksisme of zelfs ongewenste intimiteit? Als lezer word je overigens wel vaker impliciet aangesproken – bijvoorbeeld in het gedicht ‘re: hoe is het’, dat De Wit besluit met de gedachte dat kijken ‘ook een aanraking is’. Het slaat overduidelijk op haar eigen project, maar net zo goed op degene die over haar schouders meekijken.

Voor die stille waarnemers is *eindig de dag nooit met een vraag* een fraaie reis, waarvan de route niet met een liniaal uit te stippelen valt. Een gemiste kans is wel dat de gedichten zelf zo keurig afgerasterd zijn. Juist in een bundel waarin wordt benadrukt hoezeer de wereld in beweging is, zou je meer experiment met de bladspiegel en de versificatie verwachten. Wat dat betreft kan Dorien de Wit zich nog niet meten met die andere veelbelovende ‘waarnemingsdichter’, Bernke Klein Zandvoort, die haar lezers in *Veldwerk* (2020) alle hoeken van de pagina’s laat zien. Maar misschien drukt die beheerste vorm bij De Wit nu juist uit dat ze in poëzie de rust vindt die de alledaagse waarneming haar niet bieden kan. Dan is de dichtkunst een rots: ‘het enige wat stilstaat op de wereld is de rots / ik wil op de rots zitten’.

aanwijzingen

het helpt om kleurpotloden op volgorde te leggen

ik observeer mijn burens via de weerspiegeling in het raam van de overburens

het is belangrijk aangesloten te blijven bij de wereld, zei iemand

het is belangrijk aangesloten te blijven bij mijn lichaam, denk ik

ik kijk goed naar de dingen in de kamer

ontdek dat er van alles één is

er moet altijd een magisch voorwerp zijn

wie is de ik?

intussen functioneert mijn lichaam al heb ik geen idee hoe

steeds vaker sta ik midden in een zin op